

TEKNOLOGIK TA'LIMDA ZAMONAVIY O'QITISH METODLARIDAN FOYDALANISH

**KUCHAROV SARDORBEC
AKMALOVICH**

*Termiz davlat pedagogika
instituti Pedagogika va
san'at fakulteti Texnologik
ta'lim kafedrası o'qituvchisi*

[https://doi.org/10.47689/
STARS.university-pp280-284](https://doi.org/10.47689/STARS.university-pp280-284)

Annotatsiya: Maqolada texnologik ta'limda zamonaviy o'qitish metodlaridan foydalanish mavzusini o'qitish metodikasini rivojlantirishda ta'lim texnologiyalarini qo'llashning mazmun-mohiyati yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: texnologik ta'lim, pedagogik texnologiya, texnologik xarita, dastgohlar, identiv, kompleks loyihalash, an'anaviy metodika, zamonaviylik, ilmiylik, yangi pedagogik texnologiyalar.

Мустақил Ўзбекистонда дунёёни янгича идрок этадиган, ҳақ-ҳуқуқи учун курашадиган, ўз тақдирини халқи, ватани тақдири билан бир деб билиб, фаолият кўрсатаётган янги авлод шаклланмоқда. Улар аждодлар маънавий меросини, умумбашарий қадриятлар ва ақлий кашфиётларни баробар ўзлаштирмоқдалар. Юрагида миллий ифтихор туйғуси бор инсонлар ҳар бир мамлакатнинг салоҳияти, келажагини белгилайдиган буюк кучдир. Жамиятда элни сафарбар этувчи етук инсонлар қанча кўп бўлса, тараққиёт имконияти ҳам шунчалик кўп бўлади ва айни вақтда юрт осойишталиги, сиёсий, иқтисодий барқарорлик кафолати юзага келади.

Ўқитувчи ўқув жараёнини қизиқарли ва мазмунли ўтиши учун замонавий ўқитиш методларидан фойдаланишга ҳаракат қилади. Биз қуйида замонавий ўқитиш методларининг ҳар бирини, мақсадини ва қайси методни қандай ҳолатда қўллаш кераклигини таъкидлаб ўтамыз.

Технология дарсининг самарадорлиги — унинг серқирралиги, кенг қамровли мазмун ва шаклига кўра турли хилда намоён бўлиб, моҳиятига кўра дарсининг асосий мазмунини ўзлаштиришни ўз олдига мақсад қилиб қўйганлигига боғлиқ. Ноанъанавий таълим усуллари ва инновацион усулларни қуйидаги турларга ажратиш мумкин.

Ноанъанавий таълим усуллари

1. Конференция дарси.
2. Семинар дарси.
3. Техника воситалари ёрдамида дарс ўтиш.
4. Илмий-фантастик китоблар устида ишлаш.

5. Ўйлаб топ (эврика).
6. Ўйинчоқлар ёрдамида дарс ўтиш.
7. Дарсни касбга йўналтириш.
8. Экспериментал дарс ўтиш.
9. Баҳс-мунозара дарси.
10. Ҳар хил ёзма ишлар.
11. Интеграция (фанлараро боғланиш) дарси.

Инновацион усуллар

Инновация - лотинча сўз бўлиб, “янгилик киритаман, татбиқ этаман, ўзгартираман” деган маънони билдириб, у қуйидаги усуллардан иборат.

1. Моделлаштириш (тренировка).
2. Намойиш қилиш.
3. Кичик гуруҳларда бўлиш.
4. Ақлий ҳужум.
5. Танқидий тафаккур.
6. Дебатлар.
7. Нуқтаи назаринг бўлсин.
8. Ҳар ким ҳар кимга ўргатади.
9. Ролли ўйинлар.
10. Муайян ҳолатни (вазиятни) ўрганиш.
11. Модификацияланган маъруза.
12. Ўйинлар.
13. Бинго.
14. Ахборот технологиялари (компьютер) ёрдамида.

ҚАЛҚОНЛАР - ҳар бир ўқувчига фломастер ва бир варақ қоғоз беринг. Ундан қоғозни 4 га бўлиб, бўлимларга қуйидаги маълумотларни ёзишни сўранг:

- Чап томон юқори бурчагида ўзингизни бир сўз билан ифодаланг.
- Ўнг томон юқори бурчагида нималар билан мағрурланишингизни ёзинг.
- Чапдаги пастки бурчакка биронта сиригизни ёзинг, (ҳақиқий, жиддий сир бўлиши шарт эмас, фақат бу ҳақда ўқувчилар аввалдан хабардор бўлмаслиги керак).

• Ўнг томон пастки бурчакда ўз қизиқишингизни чизиб кўрсатинг. Дарс мавзуси ва гуруҳ хусусиятига кўра жадвалнинг алоҳида бўлимлари мазмунини ўзгартириш мумкин.

Барча ўқувчилар ўз «қалқон»ларини ёзиб тўлдирганларидан кейин ҳаммадан хона ўртасига чиқишни ва ўз «қалқон»ларини икки қўл билан ушлаб турган ҳолда бир-бирлари билан танишиб олишларини илтимос қилинг. Танишув тугагач, ҳамма ўз исмини «қалқон» га ёзиб, девор бўйлаб осиб қўяди.

Усул хусусияти: кам вақт талаб қилинади. Гуруҳ қатнашчилари аввалдан таниш бўлсалар, уни қўллаш тавсия қилинади. Бошқа усулларни қўллаш мумкин бўлганда имкон қадар маърузадан фойдаланманг.

«ГУРУҲЛИ МУНОЗАРА УСУЛИ»

-Ўқувчиларнинг ўқитувчи бошчилигидаги ўзаро фаолияти ёрдамида гуруҳдаги мисолларни ечиш ва иштирокчилар фикрига таъсир килиш.

АФЗАЛЛИКЛАРИ:

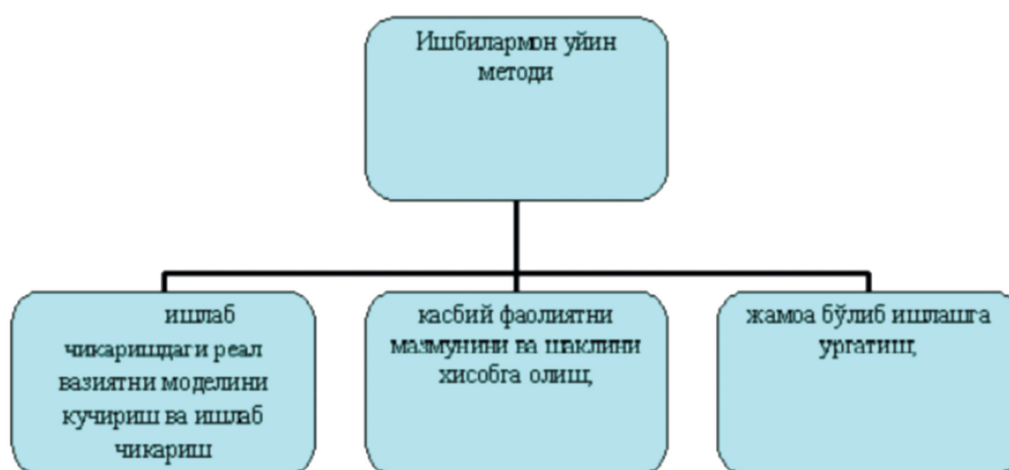
- Ўқувчиларга муаммони ҳар томондан кўришга имкон беради.
- Ўқувчиларнинг шахсий фикрларини мустаҳкамлашга ёрдам беради.

-Дарснинг асосий фигураси ўқувчилар бўлади.
 -Ўқувчиларнинг мулоқотга киришишига ёрдам беради.
 -Ўқувчилар томонидан айтилган нотўғри фикр мавзудан четга чиқишга сабаб бўлиши мумкин.

-Мунозара вақтида асосан 75% ўқувчилар фикр юритганликлари сабабли, мавзунинг мақсадига эришиш учун кўп вақт сарфланади.

Ўзлуксиз таълим тизимининг олдида қўйган вазифасига мувофиқ, умумтаълим мактабларида таълим-тарбия жараёнининг самарадорлигини ошириш, илм-фаннинг сўнгги ютуқларини амалиётга жорий этиш орқали ижодкор, она Ватанга садоқат, миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида тарбияланган, ижодий ва мустақил фикр юрита оладиган, давлат ва жамият олдида ўз бурчи ва жавобгарлигини ҳис этадиган баркамол шахсни камолга етказиш, уларнинг онги ва қалбига миллий истиқлол ғоясини сингдириш каби муҳим вазифалар назарда тутилади. Ана шу вазифаларнинг муваффақиятли ҳал этилиши таълим-тарбия жараёнида инновацион технологиялардан фойдаланишни тақозо этади.

Инновацион технологиялар ўқув жараёнини турли хилда ташкил этишга ва ўқувчиларнинг фаол иштирокини таъминлашга қаратилган бўлиб, ўқитувчидан изланиш ва тадқиқот ишларини олиб боришни талаб этади. Замонавий ўқитиш технологиялари мажмуавий интерактив тизимлар бўлиб, улар ўз ичига таълим мақсадлари билан белгиланган касбий кўникма ва малакаларнинг шахс хислатларининг ўрнатувчилар томонидан эгалланиши ҳамда билимларни ўзлаштиришга йўналтирилган ҳаракатларнинг тартиблашган тўпламини қамраб олади. Бу ўринда таълим мақсадларининг белгиланиши, мазмунини танлаш ва ишлаб чиқишга, таълим жараёнларини ташкил қилишга, таълим метод ва воситаларининг белгиланишга, шунингдек, ўқитувчилар малака даражасига, эришилган натижаларни баҳолаш методларига асосланиши лозим. Турли хил ишбилармон ўйинларни ва психотехник ўйинларни ўқув жараёнида қўллаш ўзлаштириш самарадорлигини оширади. Дидактик ўйинлар эгалланган билимларни текшириш, янги билимларни эгаллаш ва амалиётда текшириб кўриш, касбий тайёргарликнинг самарадорлигини оширишга қаратилган. Биз қуйида ишбоп ўйин методини дарс жараёнида қўллаш тўғрисида фикр юритамиз. Ишбоп ўйин методини ташкил этишда қуйидаги тамойилларга амал қилиш тавсия этилади.

Ишбоп ўйин методи берилган топшириқларга кўра ёки уйин иштирокчилари томонидан тайёрланган ҳар хил вазиятдаги бошқарувчилик қарорларини қабул қилиш имитация қилиш (тақлид, акс эттириш) методи ҳисобланади.

Ўйин фаолияти бирон-бир ташкилот вакили сифатида иштирок этаётган иштирокчининг хулқ-атвори ва ижтимоий вазифаларни имитация қилиш орқали берилади. Бир томондан ўйин назорат қилинса, иккинчи томондан оралиқ натижаларга кўра иштирокчилар ўз фаолиятларини ўзгартириш имкониятига ҳам эга бўладилар. Ишбоп ўйинда роллар ва ролларнинг мақсади аралашган ҳолда бўлади. Иштирокчиларнинг бир қисми қуйида белгиланган ва ўйин давомида ўзгармас ролни ижро этишлари лозим. Бир қисм иштирокчилар ролларни шахсий тажрибалари ва билимлари асосида белгилайдилар. Ишбоп ўйинда ҳар бир иштирокчининг алоҳида роли мақсадни бажариши керак. Шунинг учун вазифани бажариш жараёни индивидуал гуруҳли ҳаракатга эга. Ҳар бир иштирокчи аввал ўзининг вазифаси бўйича қарор қабул қилади, сўнгра гуруҳ билан маслаҳатлашади. Ушбу шахсий варақа бўйича мақсадга эришиш бутун гуруҳ аъзолари эришган натижаларга боғлиқдир. Шунинг учун вазифани бажариш жараёни индивидуал гуруҳли характерга эга. Ўйин якунида ҳар бир иштирокчи ва гуруҳ эришган натижаларга қараб баҳоланади.

Ишбоп ўйин методининг афзалликлари.

- Ўқувчиларнинг билимларини ва тажрибаларини ўз қарашлари ва хулқлари орқали ифода этишга ёрдам беради.

- Ўқувчининг бошланғич билимлари ва тажрибаларини сафарбар этиш учун яхши имконият яратилади.

- Ўқувчилар ўз билимлари доирасидан келиб чиққан имкониятларини намойиш этишлари учун шароит яратилади.

Ишбоп ўйин методининг камчиликлари

- Ўқитувчидан катта тайёргарликни талаб этади.

- Вақт кўп сарфланади.

- Танланган мавзу ўқувчининг билим даражасига мос келиши талаб этилади.

- Ўқувчининг ҳис-ҳаяжони тўғри қарор қабул қилишга ҳалақит бериши мумкин.

Ушбу методдан амалий ва семинар машғулотларида кўпроқ фойдаланилса, дарснинг сифат самарадорлиги янада ошишига эришилади.

Таълим жараёнида мақсад бўйича кафолатланган натижага эришишда қўлланиладиган ҳар бир таълим технологияси, ўқитувчи ва ўқувчи ўртасида ҳамкорлик фаолиятини ташкил эта олса, ҳар иккаласи ижобий натижага эриша олса, ўқув жараёнида ўқувчилар мустақил фикрлай олсалар, ижодий ишлай олсалар, ўзларига, гуруҳга, гуруҳ эса уларга баҳо бера олса, ўқитувчи эса уларнинг бундай фазилатлари учун имконият ва шароит ярата олса, ана шу ўқитиш жараёнининг асоси ҳисобланади.

Дарс сўнгида фаол қатнашган ўқувчилар тегишли рейтинг баллари билан баҳоланадилар. Бу эса ўз навбатида ўқувчиларнинг дарсларга мунтазам равишда тайёргарлик кўриб келишларига замин яратади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

Imanov B. B. Lesson and its analysis as factor of increasing the quality of education //European scholar Journal. Available online at://www. scholarzest. com. – 2021. – Т. 1.

Imanov B. Specificity Of Student Creative Activity //The American Journal of Social Science and Education Innovations/2 (10). – 2020. – С. 243-249.

Imanov B. B. Competences in the quality of education and their organization // ASIAN JOURNAL OF MULTIDIMENSIONAL RESEARCH. – 2021. – Т. 10. – №. 5. – С. 419-424.

Imanov, B. B. (2021). Student Creativity In Performing Problem-Solving Experiments In Physics Development Through Innovative Technologies. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(05), 521-525.

Иманов Б., Имонова М. Развитие творческих способностей учеников при выполнении проблемных экспериментов по физике с помощью инновационных технологий //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 2. – С. 222-227.

IMANOV B., IMONOVA M. Жамият ва инновациялар–Общество и инновации–Society and innovations. – 2021.

Иманов Б., Иманова М. Б. Қ. ДАРС ТУЗИЛМАСИ ВА УНГА ТАЙЁРГАРЛИК // Academic research in educational sciences. – 2021. – Т. 2. – №. 5. – С. 1158-1162.

Kucharovich O. A., Akmalovich K. S. AXBOROT KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYASI RIVOJLANISH IMKONIYATLAR METADALOGIYASIDA //TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 9. – С. 111-114.

Kucharovich O. A., Akmalovich K. S., Qorajonovich Z. A. UMUMTA'LIM MAKTABLARINING TEXNOLOGIYA DARSLARIDA "YOG 'OCHGA ISHLOV BERISH STANOKLARI VA ULARNING TUZILISHI" MAVZUSINI O 'QITISH METODIKASI // BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI. – 2022. – Т. 2. – №. 3. – С. 320-327.